

JANERIK LARSSON:

Att återerövra centrum

I USA har Charles Krauthammers respektive Rael Jean och Erich Isaacs nyutkomna böcker väckt stor uppmärksamhet genom sin intellektuella analys och omfattande dokumentation. De ger gott sakunderlag för den liberal-konservativa idébildning som är av så stor betydelse också för svensk samhällsutveckling.

Vad står begreppen "liberalism" och "konservatism" för idag?

Till att börja med kan konstateras att innehållet i burkarna med dessa båda etiketter inte är detsamma i USA som i Europa. Skälet härtill är enkelt: i Europa finns socialismen i dess socialdemokratiska tappning, en socialism som inte kan kallas kommunism. I USA finns inte någon separat socialistisk/socialdemokratisk rörelse utan den amerikanska socialdemokratin har kommit att integreras i den "liberalism" som det demokratiska partiet stått för i synnerhet under de senaste 15-20 åren.

I USA betyder liberalism alltså mycket mera än i Europa; här täcker liberalismbegreppet allt från en socialdemokratisk idévärld till en socialliberalism (av amerikanskt 60-talssnitt). I begreppet konservatism å andra sidan innefattas inte bara klassisk konservatism (den står betydligt starkare här än i Europa) och modern liberalism i olika tappningar (betonandet av marknadsekonomi, individuell frihet, vaktsländet kring demokrati och pluralism etc).

I USA används liberalism av många som i Europa skulle betecknas som liberaler därför närmast som ett nedsättande omdöme.

Den konservativa vågen i amerikansk politik har gjort liberalerna till en närmast utrotningshotad art. Detta är ett klagotema i vänsterkretsar i USA; i själva verket mår liberalismens idéer mycket bra i USA - bättre än någonsin, förmodligen. Tolerans och mångfald är honnörsord idag i Washington på ett sätt som de inte varit på mycket länge; den amerikanska "liberalismen" identifieras ju med ansträngningar att utifrån rikt-

Janerik Larsson är chefredaktör för SAF-tidningen och under 1986 bosatt i Washington DC.

linjer uppdragna i Washington likrikta denna kontinent som kallas en nation men som är flera.

1980-talets intellektuella vindkantring i amerikanskt samhällsliv har avsatt ett antal mycket betydelsefulla böcker. Charles Murrays "Losing Ground" och Michael Novaks "The Spirit of Democratic Capitalism" är redan klassiker. Jag tror att Stuart Butlers "Privatizing Federal Spending" kommer att bli det. Två engelsmän har kommit med sina bidrag till klassikerfloran; Paul Johnsons "Modern Times" och P T Bauers "Equality, the Third World and Economic Delusion". Andra må ha sina favoriter, Hayek, Friedman, Mises etc.

Krauthammers analys

En ung amerikansk politisk skribent, Charles Krauthammer, har just utkommit med sin första bok, "Cutting Edges - Making Sense of the 80's" (Random House). Krauthammer är främst intressant därför att han är en av de främsta intellektuella spjutspetsarna i en rörelse som söker återerövra politikens centrum för det demokratiska partiet.

Det finns säkert många i Sverige som tror att Ronald Reagan i USA bedöms tillhöra den politiska högern och att centrum därför skulle kännetecknas av ett vacuum. Så är inte fallet. Det är politikens centrum som det republikanska partiet under Reagans ledning erövrat. Därmed har förvisso mittpunkten förflyttats jämfört med läget för 10 år sedan. Detta är en viktig del av "Reagan-revolutionen"; det har åter blivit legitimt att tänka och skriva saker som under vän-

sterhegemonin i media undertrycktes. Vänsterhegemonin i amerikanska medier är förvisso inte helt bruten; men mångfalden har ökat.

Det demokratiska partiet är på en närmast desperat jakt efter nya idéer som inte är så utslitna eller har fått så dåligt rykte som det idépaket (den bästa etikett en svensk kan sätta på det är "socialdemokratiskt") som tex Walter Mondale stod för i det senaste presidentvalet. Ett antal demokratiska tankesmedjor i

Den konservativa vågen i amerikansk politik har gjort liberalerna till en närmast utrottingshotad art.

Washington har producerat en hel del ord; men inga tankar. Det är nästan skrämmande att notera bristen därpå.

Krauthammer är så högtintressant eftersom han faktiskt erbjuder något nytt; med kirurgens skalpell skär han bort debattens dödkött och blottar de obehagliga sanningarna. Hans udd riktas både mot vänster och höger. I högtidskriften National Review vred sig recensenten av obehag inför Krauthammers bok; mästrande, självgod etc etc. Och det kan ligga en del i sådan kritik, ty vad Krauthammer gör i boken (som består av artiklar hämtade från The New Republic, Washington Post och TIME) är att med den demokratiske liberalens (nu använder jag amerikanskt politiskt språkbruk) språk beskriva de problem som tidigare oftast diskuterats av vad som här kallats konservativa eller nykonservativa skribenter. Med en etikett som

månne är godtagbar på båda sidor om Atlanten är Krauthammer en nyliberal.

Krauthammer utbildade sig först till statsvetare på McGill och Oxford men återvände sedan hem till USA och utbildades till läkare på Harvard Medical School. Han var överläkare i psykiatri på Massachusetts General Hospital när han 1978 kom till Washington för att leda planeringen för den psykiatriska forskningen inom Carteradministrationen. Under valkampanjen 1980 var han talsskrivare åt Walter Mondale. Därefter har han varit skribent på heltid.

Det finns säkert många i Sverige som tror att Ronald Reagan i USA bedöms tillhöra den politiska högern.

Krauthammers skalpell lämnar en del offer svårt sargade. Jag vågar inte tänka på vad en svensk Krauthammer skulle kunna åstadkomma. Somliga av Krauthammers offer är kanske väl enkla, att avslöja Jane Fondas intellektuella oförmåga kräver ingen stor levnadsvisdom. Men hon är ändå en så mycket inflytelserikare opinionsbildare än någon av de motsvarande fåntrattarna lika långt ut till höger på den politiska skalan. Krauthammer ägnar dem ett visst intresse; men hans huvudmål är den "nya klassens" vanligaste och värsta vanföreställningar om läget i USA och i resten av världen.

I vänsterns mediablad av världen förekommer det, inte minst i USA, något stort, farligt hot från höger. Härmed brukar avses de väckelsepredikanter som

fyller TV-kanalerna på söndagsmornarna. Vänsterorganisationer sysslar flitigt med att bekämpa dessa predikanter och massmedia hänger på. Man kan diskutera åtskilligt i det politiska budskap som framförs i dessa predikningar; men risken att de leder människor på fel väg är ju oändligt mycket mindre än de vänsterpräster som fått sina anhängare att ta steget över till terrorism och våldsdyrkan. På högerkanten har det också förekommit visst våld; några abortkliniker har bränts ner, dock, såvitt jag vet, utan att någon människa kommit till skada. Men politiskt motiverade våldsmetoder är givetvis alltid oroväckande i en demokrati.

Ämnen och ställningstaganden

En snabbgenomgång av ämnen och ställningstaganden i Krauthammers bok av relevans för svensk debatt:

– Oförmågan att göra moraliska distinktioner är de intellektuellas AIDS, ett förvärvat immunförsvarssyndrom. Moralisk blindhet måste läras in, men många vänsterintellektuella har effektivt suddat ut gränslinjen mellan demokrati och diktatur, de är utmattade och förmår inte att skilja mellan olika gråtoner.

– Både till höger och vänster förekommer en apokalypsens politik. Den religiösa högern ser Gudsriket om hörnet och vänstern kärnvapenkatastrofen eller det ekologiska sammanbrottet. Liberalismen vägrar att erkänna ett enda överordnat värde och målet att uppnå detta som överordnat allt annat. De som talar om "överlevnad" som ett överordnat värde säger egentligen blott att det inte

finns något de inte är beredda att förråda.

– Ett pluralistiskt Nicaragua är den enda tänkbara garantin för fred i regionen. Mellan ett leninistiskt Nicaragua och permanent oro i regionen finns det ett direkt samband.

– Reagans viktigaste utrikespolitiska insats är att han tagit första stegen mot att restaurera den "demokratiska militans" USA brukat stå för och måste stå för om de som slåss för demokrati runt jorden ska ha något hopp kvar. Revolutioner skall liksom andra politiska fenomen bedömas för vad de står för.

– Talet om "kärnvapenfrysning" är inte en plan, en tanke – det är enbart en känsla.

– Kärnvapen är meningsfulla endast om de aldrig används. Men det är sannolikare att de fyller sitt syfte, och aldrig används, om ens motståndare tror att man verkligen är beredd att använda dem i försvarssyfte. Den viljan att använda kärnvapen finner moralisterna oacceptabel. Men det är på den viljan som både överlevnad och alla den västerländska civilisationens värden vilar.

"Tvångsutopisterna"

I Lars Gustafssons bok "Bilderna på Solstadens murar" (Norstedts 1985) är ett huvudämne utopiernas tragedi: att de gör världen till fängelse genom att vilja befria den.

Rael Jean Isaac och Erich Isaac har i sin bok "The Coercive Utopians – Social Deception by America's Power Players" (Discipline Books/Regnery Gateway Inc, Chicago, 1985) gått ige-

nom dagens amerikanska tvångsutopister (den bästa översättning av "coercive utopians" jag kommer på) på vänsterkanten. Det faktum att även politikens högerkant innehåller en hel del av samma vara omnämns inte; måhända därför att de spelar så ringa roll i samhällsdebatten. Jag ska helt kort gå igenom de grupper i USA som behandlas i boken:

– Kyrkorna och deras vänstervridning. Författarna påpekar att kyrkornas anti-kapitalism inte är något nytt ens i USA. Federal Council of Churches (föregångaren till dagens National Council of Churches) publicerade 1920 en anti-kapitalistisk kampskrift. Nyare är att man omfamnar revolutionärt våld.

– Miljöutopisterna vars klimax var Earth Day 1970 då en stark undergångsstämning, ekologisk panik, svepte över främst USA men också nådde Europa.

– Public interest-grupperna och Ralph Naders i synnerhet. Nader har upptäckt att domstolarna i det amerikanska systemet öppnar en väg för samhällsförändringar som inte kan uppnås på demokratisk väg. Detta är ett ämne värt en särskild artikel. Genom vänsteraktivistiska domare kan man uppnå politiska mål som annars vore utom räckhåll.

– De utopistiska tankesmedjorna med Institute for Policy Studies i spetsen.

– De falska fredskämparna med kärnvapenfrysning m m på programmet.

– Stiftelserna som bevisar att Lenin hade fel när han sa att en kapitalist kommer att sälja repet han ska hängas i. Den amerikanska kapitalismen har avkastat många förmögna stiftelser som nu övertagits av tvångsutopisterna som använder dessa medel för att understödja

krossandet av västerlandets ekonomiska och politiska system. Repet säljs alltså inte, det doneras!

När Henry Ford II 1976 i protest mot stiftelsens inriktning lämnade styrelsen för Ford Foundation skrev han i sin motivering bl a att det måhända finnes anledning för stiftelsens ledning och anställda att fundera över huruvida det ekonomiska system som gjort deras verksamhet möjlig är värt att bevara.

– Media – tvångsutopisternas beskyddare.

Boken är väldokumenterad och mycket spännande läsning. I slutkapitlet ställs frågan varför välutbildade och välavlönade människor hatar det ekonomiska system som skapat välståndet de lever i och det politiska system som ger dem yttrandefrihet. Författarna ansluter i sitt svar inte oväntat till Schumpeter. Kapitalismen kan inte tillfredsställa de icke-religiösa intellektuellas längtan efter den Heliga Gral, den heliga kalken. Endast marxismen låter den intellektuella vara både rationalistiskt modern och troende på något hinsides. I synnerhet sekulariseringen av judar har skapat svåra själsliga problem vilket lett till att judar spelar så stor roll bland tvångsutopisterna. Isaac/Isaac förklarar detta med att uppbrottet från judendomen både innebär en förlust av religion och av en nationell rot.

Att präster haft lätt att ansluta sig till tvångsutopismen är givetvis mindre för-

vånande. De såg ju här en möjlighet att återvinna en del av det förlorade ledarskap som den ökande sekulariseringen medför.

Den ”nya klassen” har även ett egenintresse i en av statsbyråkrater administrerad tvångsutopism. Som handen i handsken passade den på 1960-talet lanserade teorin, populariserad av C Wright Mills, att alla problem beror på samhällssystemet.

Näringslivets handlingsförlamning är, menar författarna, påfallande i USA. Oljebolaget Mobil är det enda företag som konsekvent går in i samhällsdebatten.

Kommer tvångsutopisterna att lyckas? Utopia skapas givetvis inte, men måhända kan dessa grupper så skadskjuta kapitalismen att den inte förmår leverera en ständigt ökande levnadsstandard för alla dem som inte har det så bra som ”den nya klassen” har det. Om kapitalismen förlorar den förmågan kan den nya klassen vinna.

Boken avslutas med ett citat från en student i Tjeckoslovakien: ”Ni i USA tycks inte allmänt ha insett att man inte kan skapa Utopia utan terror och att det sedan inte dröjer länge innan det enda man har kvar är terrorn.”

Sammanfattningsvis: dessa två böcker ger genom intellektuell analys och omfattande dokumentation gott sakunderlag för den liberal-konservativa idébildning som är av så stor betydelse också för svensk samhällsutveckling.